

A felmérés a beszerezhetőségre, mint a kiadványok ugyancsak fontos jellemzőjére, is kiterjedt. Amerikai kiadványok esetében legegyszerűbb, ha az érdeklődő a kiadó ipari céghez fordul. Az angol lapok többsége könyvtárakban is megszerezhető, legbiztosabban a *British Library Lending Division* vagy a *British Library Reference Division* útján, a francia házi kiadványok többsége azonban nehezen hozzáférhető, mivel csupán gyáron, vállalaton belüli felhasználásra készülnek.

Az egyes cikkek felkutatásánál a különböző referálólapokban az alábbi eredményt kapták. A 2. táblázat az ipari házi kiadványok referált cikkeinek számadatait tünteti fel ismert referálólapokban. Ezek a számok azonban a többszörös közlések következtében eléggé félrevezetőek: néhány ismert lapot számos referálólap is feldolgoz, míg a többség feltáratlan marad.

A vizsgálat megállapította, hogy ez a gyakran értékes irodalom nagyrészt valóban rejtve marad a felhasználók elől. Ezért újabb kutatással kívánják felderíteni ennek az anyagnak tényleges értékét és funkcióját, valamint a terjesztését szolgáló megfelelő szervezeti keret létrehozásának lehetőségét.

/DROTT, M.C. – BEARMAN, T.C. – GRIFFITH, B. C.: *The hidden literature: the scientific journals of industry* = *Aslib Proceedings*, 27. köt. 9. sz. 1975. p. 376–383./

(Grofcsik Gusztávné)

Szovjet vélemény a nem világnyelvet beszélő KGST-országok orosz és más világnyelvű referáló lapjairól

Egyfelől közismert tény: a nem világnyelvet beszélő országoknak szakirodalomban rögzített tudományos és műszaki eredményei nehezebben törnek maguknak utat a határaikon túli tudományos és műszaki köztudatba. Másfelől azonban a világ – speciálisan: a Szovjetunió – tudományos és műszaki dolgozói számára sem közömbös, hogy egyáltalán megismerkedhetnek-e az említett országok szakirodalmával.

A KGST-országok közül *Magyarországnak, Lengyelországnak, Bulgáriának, Romániának és Csehszlovákiának* kell megküzdenie ezzel a hátránnyal. Ebből a szempontból van elsőrendű jelentősége annak, hogy a felsorolt országok saját szakirodalmi produkciójukat orosz vagy más világnyelvű referáló lapokban ismertetik és propagálják.

E téren a kezdeményezés érdeme Magyarországé, amely az *Obzor Vengerszkoj Tehncseszkoj Literaturü* c. referáló lapot – angol nyelvű változatával együtt – már 1949-ben megindította. Ennek sikerén felbuzdulva jelentek meg az újabb magyarországi referáló lapok, illetve

honosodott meg Lengyelországban, Bulgáriában, Romániában és Csehszlovákiában ez a gyakorlat.

A Szovjetunióban ezen referáló lapok mindegyike nagy népszerűségnek örvend. Közleményünk alapját képező cikk – a referáló lapok részletes ismertetésével – további népszerűsítésüket szolgálja. Számunkra ezekből az ismertetésekből a „minősített dícséret” és a „jogos használói észrevételek” a legtanulságosabbak. Az alábbiakban – országonkénti csoportosításban – ezeket ismertetjük.

1. Magyarország

Az úttörő *Obzor Vengerszkoj Tehncseszkoj Literaturü*, „mint a Magyar Népköztársaság műszaki eredményeinek a forrása, felbecsülhetetlen szerepet játszik a szovjet szakemberek tájékoztatásában. Nagyszerű referátumai különösen értékesek. Jó lenne, ha a szerzők nevét, illetve a kiadványok címét eredeti írásban is közölné, mivel enélkül olykor nehéz, olykor egyenesen lehetetlen megtalálni a szóban forgó kiadványokat a könyvtárakban”.

Az *Agroinform* által 1951 óta megjelentetett *Veszt-nik Vengerszkoj Szel'szkohozajsztennoj Literaturü* legfőbb hiányossága, hogy „nagy késéssel jelenik meg”.

Az 1971-től megjelenő *Abstracts of Hungarian Economic Literature* és az 1972-ben indult *Hungarian Medical Bibliography* egyaránt „nagy érdeklődést vált ki a szovjet olvasók körében”.

A *Vengerszkaja Literatura po Bibliotekovedeniju i Informatike*, amely 1974-től párhuzamosan jelenik meg az 1971-ben megindított angol nyelvű változattal, azért közkedvelt, mivel „az általa bő referátumokban feltárt irodalom megismerteti a Magyar Népköztársaság könyvtárügyével és tájékoztatási rendszerével, illetve azokkal a problémákkal, amelyek megoldásán e könyvtártudományilag fejlett ország könyvtári és tájékoztatási szakemberei fáradoznak”.

2. Lengyelország

1951 óta jelenik meg az *Obzor Pol'szkoj Tehncseszkoj i Ekonomicseszkoj Literaturü*, amely eddigi pályafutása során több mint 15 ezer referátumot közölt. Ez a kiadvány – bárki meggyőződhet róla – valóban „a lengyel ipar és technika legjelentősebb eredményeivel, valamint a befejezett tudományos kutatásokkal” ismerteti meg az olvasót.

A lengyel könyvtermésről 15 éve a *Pol'szkie Nowie Knigi* ad havonta megbízható (annotációiban a „külföldi olvasó érdeklődésére is tekintettel levő”) szelektív tájékoztatást (a termés 40–50%-át ismerteti).

3. Bulgária

A magyar és a lengyel példát – 1956–1958 táján – Bulgária követte, amely 12 sorozatban ad ki orosz és vele párhuzamosan a világnyelvek valamelyikén referáló lapokat. (Cikkünk közülük az alábbiakat taglalja: *Tehnika Promislenosztvo i Sztoitel'sztva i Transzporta; Rasztienovodstvo i Lesnoe Hozajszto; Zsivotnovodstvo i Veterinarija; Referativnij Bjulleten' Bolgarszkoj Naucnoj Medicinszkoj Literaturi; Ékonómika i Pravo; Biológia i Biohimija; Himija; Matematika, Fizika, Asztronómia i Geodezija; Geológia i Geografija; Isztorija, Arheológia i Étnografija; Jazükoznanie i Literaturovedenie; Filozsófija, Szociológia, Pszichológia i Pedagogika; Iszкусztvovedenie*. E „profil szerinti” intézmények által kiadott referáló lapok korszerű – KWOC – index-szel vannak ellátva, és „1973 óta közlik a szerzők munkahelyét is, ami lehetővé teszi a tudósok személyes kapcsolatfelvételét. Az említett kiadványok némelyike ugyancsak nagy késéssel jelenik meg”, s ez „mindig felidéri a kiadványok megszűnésének rémét”.

4. Románia

A *Referativnij Bjulleten' Rumünszkoj Tehnicseszkoj Literaturi* 1965-től jelenik meg orosz, angol és francia nyelven, és évenként kb. 2500 folyóiratcikk- és könyvreferátumot tartalmaz. A kiadvány példaszerű apparátussal rendelkezik. Nem kevésbé hasznos az 1963 óta megjelenő *Rumünszkoj Bjulleten' Naucnoj Informacii. Esztetvennue Nauki*, de utolsó száma 1973-ban jelent meg, s így félő, hogy megszűnt.

5. Csehszlovákia

Az 1971-ben megindult *Czechoslovak Scientific and Technical Periodical Contents* a Current Contents-típusú kiadványok közé tartozik, és „értéke hatalmas”. A *Szel'szkohozajsztvennaja Literatura Czehoszlovákii* c. referálólapnak ugyancsak az a baja, hogy „erőteljesen késik”. A két akadémiai kiadó – az *Academia* és a *Veda* – kiadványait ismerteti kéthavonta a *Science and Books*.

/KREMENECKAJA, A. V.: *Referativnue zszurnali szocialiszticeszkij sztran na ruszszkom i raszprosztranennüh evropejszkij jazükah. K probleme jazükovüh bar'ero*/ = *Naucsnue i Tehnicseszkie Biblioteki SzSzSzR*, 1975. 9. sz. p. 34–38./

(Futala Tibor)

A természettudományokat és műszaki tudományokat érintő tudománypolitikai időszaki kiadványok Indiában

A tudománypolitika nem önálló diszciplína, ezért ellentétben pl. a kémiával, közgazdaságtudománnyal, orvostudománnyal stb. önálló tudományos időszaki kiadvánnyal nem rendelkezik. A természet- és műszaki tudományokat érintő tudománypolitikai publikációk e tudományok különböző területein megjelenő könyvekben, időszaki kiadványokban, jelentésekben stb. jelennek meg. A téma bibliográfiai kontrollja is megoldatlan.

A tudománypolitikai publikációk fontosságára való tekintettel halaszthatatlanná vált egy felmérés, amelynek alapján megállapíthatóvá váltak azok a szolgáltatások – bibliográfiai és referálólapok – amelyek a tudománypolitikai témájú publikációkat is feldolgozzák.

Az időszaki kiadványok felhasználása sokszorosan növelhető, ha széleskörűen fel is tárják a publikációkat. Indiában 200-nál több referáló és bibliográfiai szolgáltatás létezik. A *Current Literature on Science of Science* a tudománypolitikai publikációkat tárja fel. Indiában és külföldön megjelent publikációkat dolgozza fel, de még az Indiában megjelenő tudománypolitikai vonatkozású írásokat is hiányosan regisztrálja. A témával foglalkozók tehát kénytelenek más szolgáltatást is igénybe venni.

1971-ben MOREHOUSE 22 tudománypolitikával is foglalkozó indiai folyóirat címét állította össze. E cikk függeléké 13 referáló kiadványt, 56 folyóiratot, 23 napilapot és 6 egyéb indiai kiadványt sorol fel, amelyek publikálnak vagy referálnak tudománypolitikai témájú irodalmat.

Indiában 78 angol nyelvű napilap jelenik meg. A jegyzékbe csak az a 23 napilap került, amelyeket az *Indian Press Index* feldolgoz.

A jegyzékben felsorolt időszaki kiadványok mindegyike közöl alkalmanként tudománypolitikai cikkeket. A téma fontosságát jelzi, hogy külön minisztériumot állítottak fel Indiában a természet- és műszaki tudományok fejlesztésére, tudománypolitikai irányítására. A *Jawaharlal Nehru Egyetem* posztgraduális tanfolyamokat indít, tudománypolitikai kutatási témákat több kutatóintézet is felvett kutatási témái közé. A széles körű érdeklődés sürgeti egy, a témára vonatkozó folyóirat megindítását.

A téma bibliográfiai kontrollja világméretben megoldatlan. Egy UNESCO felmérés szerint 31 500 tudománypolitikai publikáció jelent meg: 52% Európában, 23% Észak-Amerikában, 8% Ázsiában, 7% Afrikában és az arab államokban, 4% Dél-Amerikában és 6% nemzetközi szervezetek kiadványaiban. A publikációk kiadványtípus szerinti megoszlása: 55% folyóiratcikk, 18% nem hagyományos dokumentumtípus, 18% könyv, 9% jogszabály és utasítás. A nagyszámú publikációra és a téma fontosságára való tekintettel az UNESCO egy referáló